

Cadrul economic, social și politic al Olteniei în preajma alegerilor parlamentare din iulie 1927

CEZAR AVRAM

Cunoașterea procesului dezvoltării istorice în toată complexitatea lui implică cercetarea aprofundată a factorului economic, social, politic și cultural. Neglijarea unuia din factorii menționați duce la cunoașterea deformată a fenomenului istoric, ceea ce de fapt înseamnă necunoașterea lui, contribuie la enunțarea unor concluzii eronate care, de cele mai multe ori, dezorientează și pune într-o lumină insuficientă elementele care au facilitat sau au stîmjenit evoluția istorică.

În societatea împărțită în clase antagoniste, totalitatea fenomenelor și evenimentelor politico-economice se manifestă printr-o gamă infinită de metode, mijloace și forme. Perioada interbelică în România a fost una din cele mai frământate perioade ale istoriei dezvoltării capitalismului, perioadă în care s-au produs mari confruntări de forțe în domeniile : economic, social, politic și ideologic. Confruntarea de clasă pe tărîmul politic rămîne totuși cea mai variată, pentru că realmente aici nu există dimensiuni comensurabile, forțele opuse aducînd la suprafață o continuă avalanșă de forme și metode. În acest domeniu al confruntării politice, lupta electorală a ocupat întotdeauna un loc important în țara noastră.

1. Evoluția situației economice și sociale

a Olteniei în anii 1922–1927

În perioada stabilizării relative, economia județelor Olteniei își păstrează caracterul predominant agrar. Industria deși se dezvoltă, continuă să aibă un caracter unilateral, fărîmițat, marea majoritate a întreprinderilor fiind întreprinderi mijlocii, mici și meșteșugărești. În anul 1924 producția industrială a atins, în majoritatea ramurilor, nivelul antebelic.

În anul 1925 numai în județul Dolj funcționau 22 de întreprinderi, care foloseau cel puțin 10 lucrători sau 20 H.P., cu 2371 de salariați și

lucrători și 795 de ateliere cu 3185 de lucrători¹). În întreaga Oltenie nu funcționau decît 7 întreprinderi care aveau mai mult de 100 de muncitori²). Industria în anii 1926—1927 urmează o dezvoltare continuă orientată mai ales spre industria bunurilor de consum, dar cu mult sub cerințele economiei locale. Totodată, se observă un început de concentrare a producției și capitalului, numărul societăților în nume colectiv și al societăților anonime crește iar băncile acaparează noi întreprinderi. Dezvoltarea economică a județului a fost stînjinită, mai mult decît în alte regiuni ale țării, de menținerea unor rămășițe feudale în agricultură, de lipsa capitalului, materiilor prime și a mijloacelor de transport, de faptul că moșierii au investit capitalurile rezultate din plata pămînturilor distribuite după reforma agrară din 1821 către sectoare care aduceau beneficii imediate.

Situația maselor muncitoare a rămas la fel de grea ca și în perioada 1918—1920. Ziua de muncă de 8 ore, una din revendicările cele mai frecvente ale muncitorilor, era o raritate în economia județelor Olteniei. Marea majoritate a întreprinderilor industriale nu aveau de fapt o limită a zilei de muncă, lucrătorului rezervîndu-i-se doar orele de somn și de masă. La tipografiile „Scrișul românesc“ și „Ramuri“, ca și la fabrica „Florica“ se lucra cîte 8—10 ore³), pe cînd la brutării și cofetării se lucra 12—14 ore pe zi⁴), iar croitorii foarte numeroși și dispersați în multe ateliere, munceau de la 6 dimineața pînă la 11 seara, avînd numai o oră de repaus.⁵)

Muncitorii lucrau în condiții dintre cele mai grele, în localuri necorespunzătoare, lipsite de aer, joase, cu ferestre mici, în case întunecoase, lipsite de spațiu și umede⁶). În general întreprinderile din județe „din punct de vedere igienic și al siguranței... lasă mult de dorit“ se arăta în rapoartele pe anul 1927 ale Inspecției muncii⁷).

Datele oferite de „Buletinul Statistic al României“ privind dinamica salariului mediu lunar plătit muncitorilor calificați și indicele general al prețurilor de detaliu arată că decalajul dintre ele nu dispare. Salariile reale ale muncitorilor nu acopereau decît o parte din minimul de existență. Menținerea decalajului dintre cîștigul realizat și strictul necesar existenței indică procesul adînc de pauperizare absolută a muncitorimii. Creșterea rapidă a chiriilor, tratamentul la care erau supuși lucrătorii, în pofida prigoanei deslănțuite împotriva mișcării muncitorești revoluționare, a determinat proletariatul, Partidul Comunist să ducă mai departe lupta pentru apărarea intereselor oamenilor muncii, luptă manifestată și cu ocazia alegerilor din anii 1922, 1926—1927.

Reforma agrară n-a făcut decît să păstreze caracterul moșieresc, menținînd mizeria, exploatarea rudimentară a pămîntului, diferențierea din sînul țărănimii.

O altă reformă impusă de condițiile politicii sociale existente în România de după război este abolirea sistemului cenziar electoral și lărgirea dreptului cetățenesc de vot. Înfăptuită prin decretul lege din 16 decembrie 1918, înscrisă în constituția votată de parlamentul liberal în 28 martie 1923 (art. 64), reforma înlătura sistemul cenziar, neacordând totuși votul universal, cerut de popor, deoarece nu primeau drept de vot femeile, ostașii etc. Cu toate acestea, lărgirea dreptului de vot a însemnat o antrenare mai largă a cetățenilor la viața publică, îngreunând manevrele partidelor politice guvernamentale. Alegerile care au urmat s-au desfășurat sub imperiul violenței, al măsluirilor și al presiunilor administrative. Lărgirea dreptului de vot a fost în mare parte anihilată prin legea electorală din 27 martie 1926, care a introdus „prima electorală”, menită să asigure guvernului majoritatea zdrobitoare a mandatelor, încălcând astfel principiile democratice⁸). Inspirată după legea fascistă italiană din 1923, legea care va dura pînă în 1938, creează o primă majoritară de jumătate din totalul mandatelor în favoarea partidului care întrunește 40% din voturi, după care urmează repartizarea proporțională pe baza voturilor exprimate între toate partidele. Profund nedreaptă, ea era potrivnică însăși Constituției, căci prin crearea primei majoritare, neegalitatea chiar a votului exprimat era de acum încolo consacrată prin lege. Adăugînd la această primă guvernamentală presiunile administrative, furtul urnelor, teroarea, starea de asediu etc., ne formăm o imagine reală a „democrației” de după primul război mondial și ne explicăm cum partidele care în opoziție nu aveau decît un număr infim de voturi, odată ajunse la guvern, aveau majorități compacte. În sprijinul guvernărilor nedemocrate slujea și legea Mîrzescu din 19 decembrie 1924, care da judecătorilor instrumentul legal prin care trimiteau la ocnă pe toți cei ce făceau propagandă democratică. O altă frînă împotriva „votului universal” o constituia senatul — corp ponderator—conservator —, în care voința poporului era anihilată de numărul restrîns al celor ce aveau dreptul de a participa la aceste alegeri, de numărul senatorilor de drept și ai organizațiilor profesionale, toți instrumente ale partidelor burgheze.

Ca o particularitate, și totodată ca o originalitate a perioadei de care ne ocupăm, se situează și faptul că bătăliile pentru alegerile parlamentare au constituit întotdeauna o componentă a confruntărilor politice dintre forțele democratice și reacțiune, o componentă edificatoare pentru ambele grupări de forțe, cu toate limitele impuse de legiurile ce reglementau sistemul electoral.

2. Situația politică

În societatea împărțită în clase antagoniste, totalitatea fenomenelor și evenimentelor politice se manifestă întotdeauna printr-o gamă infinită de metode, mijloace și forțe. Întărirea puterii economice a marii burghezii bancare și industriale a consolidat, vremelnic, dominația ei politică. Măsurile legislative, aplicarea lor, noile forme de organizare socială au îndepărtat pentru un timp scurt haosul economic existent, dar, în același timp, marea masă a țărănimii, a muncitorilor, funcționarilor și intelectualilor a suportat greutățile provocate de dezaordul între prețul muncii și puterea de cumpărare.

În perioada 1922—1928 s-au succedat la cîrma țării liberalii, avrescanii și național-țărăniștii.

Ținînd seama de caracterul de clasă al partidelor național-țărănesc și național-liberal, de faptul că acestea constituiau instrumente politice ale claselor exploatoare și că din această cauză nu puteau depăși sfera lor de interese, activitatea acestor partide era subordonată intereselor de clasă, iar în raport cu acele fenomene și sarcini ale epocii, potrivit etapei concret istorice, activitatea lor asigura apărarea intereselor lor de clasă. De asemeni, politica și atitudinea P.N.L. și P.N.Ț. nu pot fi privite în „bloc“ în ciuda caracterului lor mai mult sau mai puțin unitar, din punct de vedere organizatoric⁹). În sînul acestor partide s-au conturat diferite, și uneori foarte controversate puncte de vedere, atitudini, opinii, față de evenimentele cu care s-au confruntat în acea perioadă¹⁰). Evident, aceste partide au avut aceeași atitudine față de acele probleme care au fost în concordanță cu interesele lor de clasă, avînd întărirea pozițiilor lor, iar în ultimă instanță salvarea propriilor poziții de clasă¹¹).

Partidul liberal a constituit instrumentul cu ajutorul căruia, prin mijlocirea puterii politice în stat, marea finanță românească și-a subordonat întreaga economie, și-a subordonat toate celelalte pături ale burgheziei intereselor capitalului financiar. Totodată, partidul liberal a dus o politică de rezistență față de capitalul străin, o politică de „crîncenă exploatare a maselor muncitoare de la orașe și sate“¹²). În timpul guvernării acestui partid (1922—1926), alături de problemele pentru consolidarea statului și pentru reorganizarea vieții economice au existat o serie de probleme, care în urma măsurilor luate au lovit în țărănime și muncitorime. Prin politica sa financiară, prin persecuții financiare și administrative, guvernul liberal a căutat să expropieze capitalul mijlociu, centralizînd în mîinile unui grup restrîns mari bogății, fapt ce a dus la pauperizarea marii majorități a populației țării. Situația a-

cesta a dus la un șir de lupte politice între partidul liberal și partidul național din Transilvania.

La venirea la putere, în 20 ianuarie 1922, a partidului liberal, bugetul țării era de 10 miliarde, biletele în circulație însumau suma de 14 miliarde, un dolar era echivalent la 145 de lei, iar dobânda în comerț era de 15% ; la plecare în 27 martie 1926, bugetul țării era de 39 miliarde, biletele în circulație reprezentau 20 miliarde, un dolar era echivalat la 246 de lei, iar dobânda în comerț se ridica la 36%¹³). Se observă din datele de mai sus urmările reale ale guvernării liberale. Guvernarea liberală devenind odioasă datorită politicii reacționare promovate, sub presiunea maselor neconformiste politicii profund antipopulare, ia sfârșit în martie 1926. Pentru o scurtă perioadă puterea este preluată de către Partidul poporului (condus de generalul Averescu), remorcat de fapt intereselor liberale. Acest guvern nu se poate menține din cauza crizei dinastice ce izbucnește. El este înlocuit de un guvern prezidat de Barbu Știrbei (care se menține 16 zile); după aceea, la 21 iulie 1927, revine la conducerea țării Ionel Brătianu¹⁴). Moartea regelui Ferdinand, la 20 iulie 1927, și venirea pe tron a regelui Mihai (minor) va duce la instituirea regenței compuse dintr-un membru al familiei regale, patriarhul și primul președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție. La 24 noiembrie 1927 I.I.C. Brătianu moare; la președenția partidului liberal și a guvernului este numit Vintilă I.C. Brătianu. Acesta va urma politica anterioară a liberalilor, continuând să provoace mari nemulțumiri maselor populare. Dorind să înăbuțe aceste nemulțumiri, prin întărirea măsurilor represive și prin provocarea de diversiuni (excesele șovine și antisemite din noiembrie 1926)¹⁵), liberalii declanșează un val de proteste ale opiniei publice interne și, totodată, ascute lupta politică dintre partidul liberal și partidul național țărănesc.

În octombrie 1926 apare pe firmamentul vieții politice cel de al doilea „pilon“ al rotativei guvernamentale — Partidul Național Țărănesc, produs al fuziunii partidului național-român cu partidul țărănesc, conduse de Ion Mihalache. Cele două mari ramuri din care s-a născut noul partid avea fiecare de dată mai recentă puncte comune, care au facilitat și condus la fuziune¹⁶). Partidul Național Român din Transilvania, prin militanții săi de frunte, a avut un rol important în lupta poporului român pentru realizarea unuia dintre cele mai vechi și arzătoare deziderate — unirea sa într-un singur stat național. Cu toate meritele legate de acest eveniment, partidul național, neputând să se mențină în fruntea grupărilor politice pretendente la puterea politică în stat și simțindu-se în mare măsură izolat în arena politică a țării, după 1918, a căutat soluții pentru a-și extinde influența și structura orga-

nizatorică și peste munți, și pentru a-și asigura o bază electorală mai largă¹⁷). Din acest motiv, în anul 1923, el a fuzionat cu resturile grupării conservatoare falimentare, condusă de Take Ionescu, iar în anul 1925 cu gruparea națională-democrată a lui Nicolae Iorga. Aceste alianțe nu au avut, însă, darul de a ridica prestigiul Partidului Național și nici de a atrage sub influența lui mase mai însemnate cu ajutorul cărora să poată manevra în câmpul vieții politice românești. Nici vechiul și nici noul program, nici cadrele de care dispunea nu ofereau Partidului Național perspectivele de a deveni o forță politică de guvernământ de primă importanță. Acesta a determinat pe liderii lui să caute noi aliați, mai cu seamă grupări sau partide „populare” care să poată atrage noi aderenți prin formularea unor lozinci și revendicări pentru care masele populare se ridicau la luptă¹⁸). Astfel se ajunge la tratative cu Partidul țărănesc de sub președenția lui Ion Mihalache, partid care a luat naștere la 5/18 decembrie 1918. Baza socială a acestui partid o formau masele țărănești și ale micii burghezii orășanești, iar fondul său de cadre era alcătuit, în marea lui majoritate, din rîndurile burgheziei și ale chiaburimii. Partidul țărănesc exprima aspirațiile burgheziei sătești de a-și consolida pozițiile economice și politice în mediul rural în detrimentul moșierimii. Prin programul său, acest partid milita pentru prefaceri burghezo-democratice, pentru „transformarea modernă a țării”¹⁹). Folosindu-se de aspirațiile economice și sociale ale țărănimii, Partidul țărănesc ca și Partidul conservator a încercat să atragă o parte a țărănimii și să o folosească drept masă de manevră pentru apărarea intereselor burgheze. Era însă prea slab, fondul său de cadre fiind lipsit de experiența politică necesară ascensiunii spre putere, iar dintre fruntașii săi (Ion Mihalache ș.a.) devin interesați în găsirea unor alianțe, chiar și în situația de a deveni secundanții altor personalități (Maniu, Vaida Voievod), de a lucra deci în umbra acestora. Prin fuziunea celor două partide, cercurile politice burghezo-moșierești au urmărit în fond să abată atenția maselor, mai cu seamă a celor țărănești, de la problemele lor majore, să le canalizeze energia spre realizarea unor scopuri strict politicianiste ale acestor partide²⁰). Pentru a-și spori șansele și mijloacele de lărgire a bazei sale de mase, P.N.Ț. își arogă rolul de apărător al intereselor țărănimii în cadrul orînduirii capitaliste prin aceea că el ar preveni societatea de ravagiile exploatării privat monopoliste²¹). Mergînd pe calea unei astfel de demagogii ideologice, P.N.Ț. se proclamă „partid de clasă”, considerînd întreaga țărănime ca o clasă, adeptul luptei de clasă care ar exprima, chipurile, interesele de clasă ale țărănimii. Manevrînd o seamă de revendicări obiective — juste ale țărănimii, P.N.Ț. a desfășurat, după crearea sa, o intensă activitate politică și organizatorică care să-i permită ascensiu-

nea spre putere, cu sprijinul maselor, dar nu prin ridicarea lor la lupta revoluționară împotriva regimului social politic existent. O bună parte din mase, mai ales cele țărănești, au urmat un anumit timp acest partid, s-au lăsat ademenite, căzînd pradă demagogiei sale politice. Socotim fenomenul firesc, dacă avem în vedere că P.N.Ț. nu avusese încă prilejul să dovedească în practică totala sa contradicție dintre vorbe și fapte, să-și demaște caracterul de partid și de clasă al burgheziei, potrivit deci intereselor poporului muncitor.

Lupta între partidul liberal și național țărănesc se va accentua în alegerile parlamentare ce au avut loc în anul 1926 și în anul 1927. Guvernele care au condus alegerile, nevoite să-și asigure majoritatea, au falsificat voturile, au împiedicat partidele de opoziție să-și desfășoare campania electorală. Numai prin aceste mijloace a putut guvernul averescan să-și asigure în Adunarea deputaților din mai 1926 un număr de 292 mandate față de 95 ale celorlalte partide și grupări politice²²), iar în iulie 1927, partidul liberal, fiind la putere, să obțină 318 mandate față de 69 ale celorlalți²³). Lupta politică între partidul liberal și partidul național țărănesc va căpăta forme din ce în ce mai acute (întruniri, manifestații), aducînd în cele din urmă chiar la sabotarea de către național-țărăniști a noilor împrumuturi pe care guvernul liberal încerca să le obțină din străinătate.

În perioada de care ne ocupăm, Oltenia era integrată perfect în sistemul politic al țării. Aici, existau organizațiile județene ale tuturor partidelor din vechiul regat. Schimbările de guvern, făcute în perioada 1927, s-au reflectat și în viața politică din Oltenia. La alegerile parlamentare din anul 1926—1927 au participat mai toate organizațiile județene și grupările locale prin candidați pentru cameră, senat și colegiile comunale și județene. Puternic în cele cinci județe ale Olteniei era partidul liberal, care reușise printr-o propagandă demagogică să-și formeze aderenți în rîndul țărănimii, funcționarilor, intelectualilor și chiar al orășenilor. Partidul național țărănesc se afla în perioada în care căuta aderenți în rîndurile țărănimii oltene. Avînd în vedere că economia Olteniei era eminentamente agrară iar industria puțin dezvoltată, se constată că marea masă a populației era formată din țărani. Partidul avea o oarecare priză în mase, dar datorită guvernării nefructuoase din martie 1926—iunie 1927, mulți dintre adepții lui vor trece la liberali și la țărăniști.

Partidele muncitorești, cu număr restrîns de muncitori datorită prigoanei deslănțuite împotriva lor, nu vor reuși, în perioada de care ne ocupăm, să obțină în Oltenia numărul de voturi necesare, pentru trimiterea în parlamentul țării a reprezentanților lor. Ilegalizarea parti-

dului a găsit organizațiile comuniștilor din Oltenia nepregătite pentru a-și continua activitatea în noile condiții. Comuniștii nu avuseseră răgaz să acumuleze experiența necesară pentru a înfrunța teroarea regimului burghezo-moșieresc. Dar, în ciuda prigoanei sălbatice pornite de poliție și jandarmerie, comuniștii au continuat să-și desfășoare activitatea, să organizeze o serie de întruniri, demonstrații, greve etc. Pe măsură ce se acumula experiența activității în ilegalitate, comuniștii au înființat sau au aderat la organizațiile care activau legal sau semilegal: Ajutorul roșu, Comitetul Central de ajutorare de pe lângă Consiliul general al sindicatelor unitare, Ajutorul muncitoresc român, Liga contra teroarei, Blocul Muncitoresc Țărănesc etc.²⁴). Necesitățile luptei revoluționare imediate au evidențiat importanța îmbinării armonioase a activității ilegale cu cea legală. Comuniștii au desfășurat o activitate susținută pentru călirea marxist-leninistă a muncitorilor prin difuzarea presei de partid centrale și prin editarea ziarelor „Lupta socială” și „Gânduri Noi” la Craiova, „Înainte” — organ al B.M.Ț. Vâlcea, „Secera” Mehedinți etc. În vederea coalizării unor categorii sociale tot mai largi în lupta pentru unele revendicări cu caracter general democratic și îmbunătățirea condițiilor de existență ale maselor muncitoare, din inițiativa comuniștilor a fost creat Blocul Muncitoresc Țărănesc²⁵). Comuniștii vor desfășura o intensă activitate de popularizare a programului noii organizații în rîndul maselor populare. Cu prilejul campaniei electorale pentru alegerile generale din anul 1926, organizația B.M.Ț. din Craiova a ținut 4 întruniri, la care au participat muncitori, intelectuali și numeroși țărani. Pe lista B.M.Ț., la alegerile din acel an, în Dolj, au candidat Mihai Cruceanu, N.D. Cocea, Gh. Tipa, Ion Geică, Ilie Diaconescu ș.a.²⁶). Un rol important în demascarea demagogiei Partidului liberal, Partidului poporului și național-țărănesc, l-a avut și Partidul Social Democrat, care a făcut numeroase încercări de atragere a unui număr cât mai mare de aderenți. Cu prilejul campaniilor electorale, deși materialul de propagandă a fost deseori confiscat, iar sediile devastate, a căutat să îndepărteze marea masă de votanți față de partidele burgheze. În alegerile parlamentare din anul 1927, nici unul din partidele muncitorești nu va participa în Oltenia. Doar în județul Mehedinți, Blocul Muncitoresc Țărănesc va fi prezent cu o listă de candidați pentru cameră.

Perioada 1922—1927 a fost caracterizată în Oltenia de un număr important de acțiuni ale țărănimii, intelectualității și ale altor categorii sociale, multe dintre ele conduse de Partidul Comunist, partid ce s-a situat în fruntea luptei pentru apărarea intereselor maselor.

- 1) Arh. Șt. Craiova, Insp. Muncii, inv. 2, dos. nr. 2/1923, f. 152.
- 2) **Ibidem**, dos. nr. 3/1925, f. 86.
- 3) Arh. Șt. Craiova, Insp. Muncii, inv. 2, dos. nr. 2/1926, f. 2.
- 4) **Inspeția Muncii în 1926**, București, 1928, p. 26.
- 5) „Viața Muncitoare“, nr. 53, din 30 octombrie 1926, p. 2.
- 6) **Inspeția Muncii în 1926**, București, 1928, p. 10.
- 7) **Ibidem** în 1927, București, 1929, p. 263.
- 8) Andrei Oțetea, **Istoria Poporului Român**, Editura științifică, București, 1970, p. 360.
- 9) „Lupta de clasă“, nr. 2—3/1926, p. 10.
- 10) Mihai Fătu, **Sfârșit fără glorie. Partidul național țărănesc (Maniu) și Partidul național liberal (Brătianu) în anii 1944—1947**, Ed. științifică, București, 1972, p. 9.
- 11) Arh. C.C. al P.C.R., fondul 12, dos. nr. 61, f. 179.
- 12) „Lumea Nouă“, nr. 35 din 9 noiembrie 1925, p. 2.
- 13) „Argus“, nr. 241 din 28 martie 1926, p. 2.
- 14) Arh. Șt. Craiova, Pref. Dolj, dos. nr. 15/1927, f. 29.
- 15) Arh. Șt. Rm. Vlcea, Pref. Vlcea, dos. nr. 9/1927, f. 63.
- 16) Arh. Șt. București, fond. M.A.I., dos. 36/1927, inv. 332, f. 76.
- 17) Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, **Viața politică în România, 1918—1921**, Editura politică, București 1971, p. 146.
- 18) „Lupta de clasă“ nr. 2—3/1926, p. 10.
- 19) Arh. Șt. București, fond. M.A.I., inv. 336, dos. 76, f. 171.
- 20) „Lupta de clasă“ nr. 2—3/1926, p. 10.
- 21) Ladislau Banyai, **Pe fâgașul tradițiilor frățești**, București, 1971, p. 151.
- 22) Arh. Șt. București, fond M.A.I., dos. 32/1926, f. 81.
- 23) **Ibidem**, dos. 76/1927, f. 201.
- 24) Gheorghe Ioniță, **Organizațiile democratice create, îndrumate și influențate de P.C.R. — rezervor de cadre și energii revoluționare...**, în „A.I.S.I.S.P.“, anul XV, nr. 1/1969, p. 35.
- 25) **Ibidem**, p. 36.
- 26) Arh. Șt. Craiova, Pref. Dolj, inv. 61, dos. nr. 69/1926, f. 252.